

VI

ADAM ÇEKİŞTİRMEK VE KOĞUCULUK ETMEMEK

«Bir insanı arkasından çekıştirmek,
ölmüş kardeşinin etini yemek demek-
tir.» [1]

— Âyet —

1 -- İnsanların ahlâkça zaif olanları; biri birlerinin yüzlerine karşı söyliyemedikleri sözleri arkalarından söylemek ve onları arkalarından çekıştirmek itiyadındadırlar.

Şerefli insanlar, biri birlerinin yüzlerine karşı söylemedikleri ve söyliyemedikleri sözleri onların arkalarından da söylemezler. Bunların şahsiyetleri her zamanda, her mekânda ve herkesin önünde ve arkasında bir tek sima arzeder. Hiddet saikasile veya herhangi bir icap dolayısile bir insanın bir fenalığını veya onun istemediğı ve üzerine almadığı bir vasfını onun yüzüne karşı söylemek kalbini kırmak demek ise de böyle bir harekette bulunan kimse belki de mazur olabilir. Fakat hiç bir sebep yokken bir kimsenin arkasından söz söylemekte ise hem kalp kırmak hem de bir insana müdafaa imkânı vermeden hücum etmek küçüklüğü bulunacağından bu hareket iki katlı bir ahlâksızlık olur.

Kur'anda bir adamı arkasından çekıştirmenin haram olduğu söyle bildirilmektedir: «Ey müminler!.. Zannın ço-

[1] ایجب احدکم ان یأکل لحم اخیه . بتأ الآیة 12×49

ğundan ictinab edin. Zira zannın bazısı vardır ki günahın ta kendisidir. Biri birinizin ahvalini gizliden gizliye araştırmayın. Ve biri birinizi çekıştirmeyin. İçinizde; ölü kardeşinin etini yemeyi seven bir kimseniz var mıdır?.. Eğer böyle bir teklif karşısında kalırsanız elbet bundan tiksiniş öğrenirsiniz. **Allahın** azabından korunun. **Allah**, kullarının tevbelelerini kabul edici ve onlara acıyıcıdır...» [1]

Peygamberimiz de bir hadislerinde: «biri birinize karşı hased etmeyin ve biri birinize karşı kalbinizde buğuz taşımayın, biri birinizi çekıştirmeyin ve ey **Allahın** kulları! Kardeş olun...» [2] buyurmuşlardır.

Peygamberimiz diğerbir hadislerinde gıybeti: «kardeşini, onun istemediğı bir vasıfla zikir ve tavsif etmen-dir..» diye tarif etmiş ve «Kardeşimde; dediğim vasıf varsa ne buyurursunuz?..» denilmesi üzerine: «eğer dediğın sıfat kardeşinde varsa, işte o zaman gıybet olur.. Eğer yoksa o, gıybet değil buhtan olur..» buyurmuş idiler. [3]

Herkesin kendi ayıp ve noksanile uğraşarak nefsini islâha çalışması icap ederken başkalarının ayıplarını yaymakla meşgul olması âkılâne bir hareket değildir. Kendisinin kirlerini bırakıp başkalarının kirlerini yaymak, buluştırmak ne kadar abes bir hareket ise kendi nefsini islâha çalışmayıp başkalarından ayıp aramak ve onların fasl-ü-mezeminetlerinde bulunmak ta o kadar abes ve yolsuz bir harekettir.

Sahabe, birbirleriyle tatlılıkla konuştuktan sonra ayrıl-

- [1] یا ایها الذین آمنوا اجتنبوا كثيرا من الظن ان بعض الظن اثم ولا تجسسوا ولا یغتب بعضکم بعضاً ایحبا احدم ان یا کل لحم اخیه میتاً فکرمتموه وانقوا الله ان الله نواب رحیم 12×49
- [2] لا تحاسدوا ولا تباعضوا ولا یفتب بعضکم بعضاً وكونوا عباد الله اخوانا. اخرجه ابن ابی الدنیه
- [3] اندرون ما الغيبة قالوا الله ورسوله اعلم قال ذكرك اخطك بما يكره قال افرأيت ان كان في اخي ما قول قال ان كان فيه ما قول فقد اغتبتنه وان لم يكن فيه فقد بهتته. صحیح مسلم 21 S و 80

dıkları vakit biri birlerinin aleyhinde bulunmamağı hakka yarar amellerin yükseklerinden ad ederlerdi.

II — Gıybetin umumî tarifi: «her ne suretle olursa olsun bir insanı, kulağına gittiği vakit müteessir edecek söz söylemek» tir. Gıybet yalnız dil ile değil işaret, iyma ve yazı ile ve bir topal veya körün taklidlerini yapmak ile de olur ki bunların hepsi haramdır. Hususile noksan azalın bir kimsenin taklidi yapılmakla olan harekette dille söylemekten daha belîğ bir tasvir ve ifade vardır. Bir kötülükten, şahıs tayin olunmaksızın bahs etmek gıybet sayılmaz.

Peygamberimiz, her hangi bir kimsenin fena bir hareketini gördükleri vakit o kimseyi bildirmeden ortaya söz söyler ve «Şu kimseler niçin şöyle yapıyorlar?..» diyerek o sevimsiz hareketi umumî surette tashiî buyururlardı.

III — Gıybetin en kötüsü, gıybet ile riyanın bir arada olmasıdır. Ahlaklı görünmek isteyen bazı murailer hem adam çekistirir hem de kendilerini bundan uzak göstermek isterler.

Her hangi bir noksanı bulunan bir kimseyi gıybet etmiyor gibi görünür ve aynı zamanda yanlarında o kimsenin adı geçince: «Allah çok şükür ki bizi şundan korumuş..» diye o kimsenin ayıbına işaret ederler. İşte böyle yapan kimseler fasılcıların en aşağısı ve en kötüsüdürler.

IV — Bir de şer'an memnu olan işlerden nemmanlık-koğuculuk vardır ki bu da bir mecliste olan lâfî diğer meclise ve bir kimsenin gıyabında söylenen sözü o kimseye götürüp insanların aralarını açmaktır. Bunun kabir azabına sebep olacağı bir hadîsde [1] bildirilmiştir; bu gibi sevimsiz hareketlerden kendimizi çekip çevirmek dinî ve ahlâkî olduğu kadar medenî ve içtimaî vazifelerimizdendir.

[1] مرسله صلى الله عليه وسلم على قبرين فقال انهما اليعاذبان وما يعاذبان في كبير اما هذا فكان ولا يستقر من بوله. واما هذا فكان يمشى بالنميمة الحديث. صحيح البخارى - كتاب الادب.